

İmparator I. Aleksios Komnenos Döneminde Bizans-Batı İlişkileri (1081-1118)

The Byzantine-Western Relations during the Reign of Emperor Alexius I Comnenus (1081-1118)

Onur Sevim, İmparator I. Aleksios Komnenos Döneminde Bizans-Batı İlişkileri (1081-1118),
İstanbul: Kriter Yayınevi 2023 + 186 sayfa. ISBN: 978-625-6968-69-1

Esra Kızıl¹

Anahtar Kelimeler: Bizans İmparatorluğu, I. Aleksios Komnenos, Haçlı Seferleri, Normanlar, Venedikliler

Keywords: The Byzantine Empire, Alexius I Comnenus, The Crusades, Normans, Venetians

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Esra Kızıl (Arş. Gör.),
Yozgat Bozok Üniversitesi, Fen-Edebiyat
Fakültesi, Tarih Bölümü, Yozgat, Türkiye.
E-posta: esra.kizil@yobu.edu.tr
ORCID: 0000-0003-1945-3352

Başvuru/Submitted: 25.05.2023

Kabul/Accepted: 03.07.2023

Atıf/Citation: Kızıl, Esra, "İmparator I. Aleksios Komnenos Döneminde Bizans-Batı İlişkileri (1081-1118)." (Kitabiyât). Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi, 39 (2022), s. 145-152
<https://doi.org/10.26650/gaad.1302252>

Eser; önsöz (s. VII-VIII), metin içerisinde ve dipnotlarda kullanılan kısaltmaların açıklaması (s. XI), çalışmada yazarın başvurduğu kaynaklar ve araştırma eserleri (s. 1-6) ile okuyucunun çalışma hakkında ön bilgiye sâhip olduğu giriş kısmının (s. 7-23) yanı sıra toplam dört ana bölümü içermektedir. Müellifin biyografisinin yer aldığı bölümde İngilizce, Almanca ve Latince metinler üzerinde çalışma yetkinliğine sâhip olduğu belirtilmekte ve bu hususta eser, muhtelif dillerde yayınlanan kaynaklardan oluşan bir çalışma olarak okurlara sunulmaktadır.

Müellifin önsözde (s. VII-VIII) belirttiği üzere, çalışmada 476 yılında Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasından itibaren Bizans'ın Batı ile olan ilişkileri kısaca okuyucuya aktarılmış ve sonrasında 1081 ve 1118 yıllarında Doğu Roma'nın hâkimi olan Bizans İmparatoru I. Aleksios Komnenos döneminde Bizans-Batı ilişkileri eserin ana konusu ihtiva edilmiştir. Çalışmada, Roma ve İstanbul'un asırlar süren çatışmalarının sonucunda Batı ile Doğu Roma arasındaki dînî ve kültürel farklılıkların daha da belirgin hale gelmesi kiliseler arasında ayrılığı doğurmuş ve bunun sonucunda siyâsî ilişkilerin nasıl şekillendiği yansıtılmaya çalışılmıştır.

Araştırmada başvurulan kaynaklar, çalışmanın muhtevâsına uygun bir şekilde *Kaynaklar ve Araştırma Eserleri* (s.1-6) başlığı altında farklı bir bölüm olarak ayrıntısıyla aktarılmıştır. Yazar, Bizans-Batı ilişkisi üzerine Doğu ve Batı dillerinde öne çıkan ana kaynaklardan faydalandığını dile getirirken bu eserleri *Latin, İslâm, Bizans, Ermeni ve Süryânî Kaynakları* alt başlıkları altında dercetmiştir. Bütün başvurulan bu kaynakların yanı sıra Bizans ve Batı arasındaki mevcut ilişkinin değerlendirilmesi aşamasında öne çıkan telif eserlerden de kayda değer ölçüde istifâde edilmiştir. Müellif, Gaufridus Malaterra (ö. XI. yüzyıl), Raimundus Aquilers (ö. XII. yüzyıl), Fulcherius Carnotensis (ö. 1127), Albertus Aquensis (ö. 1120), Willermus Tyrensis (ö. 1185), İbnü'l-Kalânîsî (ö. 1160), İbnü'l-Esîr (ö. 1233), Anna Komnena (ö. 1153), Urfalı Mateos (ö. 1144) ve Süryânî Mikhaîl (ö. 1200) gibi dönemin önemli meselelerine şâhitlik etmiş olan müverrihlerin kroniklerine başvurmuştur. Yazarın faydalandığı ana kaynaklar incelendiğinde; Doğu ve Batı dillerinde tahrir edilen muhtelif eserlerle kaynağı zenginleştirilmiş bir çalışma ortaya koymuş ve aynı zamanda bilginin doğruluğuna ulaşmak açısından dönemin kapsamlı ve ayrıntılı bir şekilde incelenebilmesi imkânını sunmuştur.

Yazar, eserin *Giriş* kısmında (s.7-23) Bizans İmparatoru I. Aleksios Komnenos (d. 1048-ö. 15 Ağustos 1118) dönemi öncesinde İmparatorluğun hem batıdaki hem doğudaki ilişkilerine yer vererek dönemin şartlarını sunmuştur. Günümüzdeki hâliyle Balkanlar, Anadolu, Mezopotamya, Suriye, Filistin ve Mısır'ı içine alan coğrâfî sınırlar içinde değerlendirilen Bizans İmparatorluğu'nun siyâsî, askerî ve dînî boyutta karşılaştığı problemler genel hatlarıyla aktarılmaya çalışılmıştır. Ayrıca dönemin şartlarının yanında imparatorların genel özelliklerine yer verilmesi devletin sürdürmüş olduğu politika hususunda, hem iç hem de dış ilişkilerin nasıl şekillendiğini görmek açısından önemli olmuştur. Bizans'ın batıda Ostrogotlar, Avarlar, Slav Halkları, Bulgarlar, Frank Krallığı, Kutsal Roma Germen Krallığı, Normanlar ve Macarlar ile doğuda Sâsânîler, Abbâsîler, Fâtîmîler ve Selçuklu Türkleri ile olan mücâdelesine yer

verilirken ayrıca kuzeyden gelerek Balkanlarda hâkimiyet kurma amacıyla olan Ruslar ile olan irtibatları da aktarılmaya çalışılmıştır. Yaşanan dış gelişmeler dâhilinde imparatorluğun muvaffakiyetine göre coğrâfî sınırlarının yıllar içindeki değişimi tafsîlâtı bir şekilde değerlendirilmiştir. Çevresinde yaşanan gelişmelere ilaveten, Bizans'ın kendi içinde yaşadığı idârî ve ekonomik sıkıntıları da mercek altına alınmıştır. Bizans'ın bilhassa 1025 yılından sonra yaşadığı gerilemenin hem idârî hem de iktisâdî yapılanmaya zarar verdiği ancak devletin içinde bulunduğu bu vahim durumdan kurtaranın İmparator I. Aleksios Komnenos olduğu vurgulanmıştır. Bizans'ın Makedon Hânedanı devrinin 867 yılında başlamasını müteâkip, İmparator I. Aleksios'un tahta çıktığı 1081 yılına kadar Batı ile olan ilişkileri ayrıntılı bir şekilde okuyucuya sunulmuş ve yazarın bölüme başlamadan önce bu kısımda verdiği bilgiler, Bizans'ın yaşadığı son parlak yüzyılın girişi niteliğinde olmuştur.

Eserde, *Bizans-Venedik İlişkileri* başlığının verildiği birinci bölümde (s.25-55) İtalya'nın kuzeybatısında yer alan Venediklilerin Bizans İmparatorluğu hâkimiyetine girme süreci ve aralarında gelişen münâsebetin boyutu teferruatlı bir şekilde incelenmiştir. V. yüzyılda kurulan Venedik şehrinin teşekkülünden bahsedilirken eyalette yaşayan yerli halkın kökeni hususunda ortaya atılan teoriler, farklı kaynaklar vâsıtasıyla aktarılmıştır. Yazarın çalışmada ana kaynak olarak başvurduğu kroniklere göre; Bizans-Venedik ilişkisinin ne boyutta olduğu ve Venediklilerin İmparatorluğa karşı olan tavrı aktarılmaya çalışılmış ancak dönemin şartları göz önünde bulundurularak ortaya atılan bazı iddialar yazar tarafından olasılık dışı olarak yorumlanmıştır. Adriyatik'in kuzeybatı ucunda lagünler üzerinde kurulmuş olan Venedik'in bulunduğu coğrafyanın getirmiş olduğu zarûretle güçlü bir deniz filosuna sahip olması, Bizans'ın Venediklileri batı üzerinden gelecek tehlikelere karşı uzak diyarlardaki kıymetli bir müttefiki olarak yorumlanmıştır. Bu hizmetlerine karşılık imparatorluk Venediklileri mükâfatlandırmış ve böylece aralarında karşılıklı bir çıkar ilişkisinin geliştiği vurgulanmıştır. Ancak müellif, Bizans'ın idârî ve mâlî sıkıntılarının yanı sıra doğuda ve batıda farklı güçlerle mücâdele içinde olması durumunun VI. yüzyılda imparatorluğun bu bölgede hâkimiyetinin zayıflamasına neden olduğundan bahsetmiştir. Çalışmada, VII. yüzyılda Venedik'e özerklik veren Bizans ne lagünler üzerindeki otoritesinden tâviz vermiş ne de Venedik imparatorluğa olan sadâkatinden vazgeçmiştir. İmparatorluğun Güney İtalya'daki hükümranlığının Frank Krallığı'nın bölgede güçlenmesiyle nasıl tehlikeye düştüğü ve bu süreçte Papanın tutumu, iki gücün hâkimiyet mücâdelesini çerçevesinde aktarılmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra müellif, Papanın genellikle Bizans'a karşı hem dînî hem de siyâsî üstünlüğünü öne çıkarmaya çalışır bir tavır sergileyerek 800 yılında Frank Kralı Charlemagne (Büyük Karl, Şarlman) (768-814)'a ve 962'de de Kutsal Roma İmparatoru I. Otto (962-973)'ya Roma İmparatoru olarak taç giydirmesinin Bizans açısından ciddi sonuçlar doğurduğuna dikkat çekmiştir. Dolayısıyla Papanın bu minvalde hareket etmesi Bizans'ın meşrûiyetinin Batı'da sorgulanmasıyla sonuçlanmış ve tüm bu gelişmelerin Bizans-Venedik ilişkilerine nasıl sirâyet ettiğine değinilmiştir. Nitekim Venedikliler, uyguladıkları denge siyâseti sâyesinde kendi içlerinde bağımsız bir yönetimi elde etmişlerdir. Eser-

de, mezkûr muvaffakiyetin Venediklilere nasıl bağımsız bir politika izleme cesareti verdiği ve Bizans'ın çatısı altında nasıl güçlendiği aşamalı olarak aktarılmıştır.

XI. yüzyıl îtibâriyle batıda Normanlardan doğuda Selçuklu Türklerinden gördüğü iki taraflı baskı Bizans İmparatorluğu'nu zor bir durumun içine sokmuştu. Eserde, Norman tehdidine karşı I. Aleksios'un lagünlerin yardımına başvurarak tehlikenin, Bizans-Venedik ittifakıyla nihâyete erdiğinden bahsedilmiştir. Müellif, Bizans ile Venedik arasındaki ilişkilerin karşılıklı çıkarların korunması hususunda kayda değer bir diplomatik bağ içerisinde olmasına dikkat çekmiştir. XI. yüzyılın başlarında Norman tehlikesine karşı Venedik filosundan yardım alan imparatorluk, bu yardıma karşılık Venediklilere ticârî imtiyazlar bahşetmiştir. Verilen ayrıcalıkların imparatorluk açısından gelecekte ne gibi sonuçlar doğuracağı ayrıntısıyla aktarılmış ve verilen imtiyazların gelecekte Bizans'ın iktisâdî olarak Venedik'e bağımlı hale gelerek imparatorluğu 1204 yılındaki felâkete sürükleyeceği şeklinde yorumlanmıştır. Eserde, Bizans-Norman mücâdelesini dönemin kroniklerden aktarılırken, hem Bizans hem de Norman tarihçilerinin bakış açlarına yer verilmesi, çalışmanın tarafsızlığına katkıda bulunmaktadır.

Çalışmada, İmparator I. Aleksios Komnenos'un Papadan Hristiyanlığın doğu sınırının Türklere karşı korunması için yardım istemesiyle başlayan Birinci Haçlı Seferi (1096-1099) sırasında ve sonrasında Bizans-Venedik ilişkilerinin oldukça karmaşık bir hal aldığından bahsedilmiştir. İmparatorun Papa'ya yaptığı yardım çağrısı amacından sapmış ve büyük bir Haçlı hareketi hâlini almıştır. Dolayısıyla Haçlı Seferleri sırasında Venediklilerin Haçlılarla olan münâsebeti İmparator I. Aleksios'un Venediklilere ultiatom vermesiyle sonuçlanmıştır. Dolayısıyla Bizans ve Venedik arasında yaşanan çıkar çatışması ve netîcesinde I. Aleksios'un farklı müttefiklik arayışları içine girmesi ele alınmıştır. Genel îtibâriyle Bizans-Venedik ilişkilerinin târihsel gelişimi üzerinde durulan bu bölümde, yazarın dikkat çektiği nokta; önceden sağlam bir temele dayanan Bizans-Venedik dostluğunun yerini karşılıklı çıkarların öncelikli olduğu bir döneme bırakması olmuştur.

Müellif, *Bizans-Norman İlişkileri (1081-1098)* adını verdiği çalışmanın ikinci bölümünde (s.57-83) Bizans İmparatoru I. Aleksios Komnenos'un Normanlar ile olan münâsebetleri üzerinde durmuştur. Bölümün giriş kısmında, Normanlar hakkında târihsel ve coğrâfi köken bilgisine yer verilirken, kavramların etimolojik açıdan değerlendirilmesi yapılmıştır. Normanların yaşamsal faaliyetlerinden bahsedilmiş ve IX. yüzyıl îtibâriyle Avrupa içlerinde etkili olmaya başlayan istilacı bir toplumun nasıl yerleşik hayatı benimseyerek devletleştiğinin üzerinde durulmuştur. Var olan kaynaklar ışığında, özellikle dönemin yorumlanmasını kolaylaştıran kroniklerinden faydalanılmış neden daha çok İtalya bölgesinde yayılma gösterdiklerini politik ve dînî münâsebetler çerçevesinde aktarılmaya çalışılmıştır. İmparatorluğun İtalya'nın güneyindeki nüfûzunun Normanların bölgeye gelmesiyle zayıflamış olmasının ötesinde, 1024 yılı îtibâriyle Lombard Prenslüklerinin hem kendi içindeki hem de Bizansla olan çekişmesinin bölgede idarî bir boşluk yaratması ve bu durumun Normanların bölgedeki hâkimiyetini kolaylaştırması olarak yorumlanmıştır. Norman-Bizans mücâdelesinde, Kutsal Roma İmpa-

ratorluğu'nun nasıl bir tavır sergilediği ve Normanların bölgede etkin yayılmacı faaliyet göstermesiyle birlikte kendi çıkarları doğrultusunda başlarda destekledikleri Normanlara karşı nasıl taraf değiştirdikleri aktarılmıştır. Güney İtalya'dan sonra Sicilya Adasına da hâkim olan Normanların, Bizans İmparatorluğu'nda paralı askerlik ve saray muhafızlığı yapan bir toplulukken 1071 yılı İtibâriyle bölgede rekabet ettiği bir güce evrilmesi aktarılmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde Norman lideri Robert Guiscard (ö. 1085)'in Bizans'a karşı girişimleri değerlendirilirken Papa II. Nicalous (1059-1061)'un 1059 yılında Norman lideri Guiscard'ı dük olarak tanımasının ardından Bizans otoritesinin İtalya'da giderek nasıl azaldığı hususu vurgulanmıştır. Yükselen Normanlara karşı önlem arayışı içine giren Bizans İmparatoru VII. Mihail (1071-1078), Normanlarla aralarında evlilik yoluyla kurulacak bir bağın batıdaki tehdidi önleyebileceğini düşünmüştü. Eserde, dönem dönem Bizans, Norman ve Papa'nın müttefiklik ilişkilerinin kendi çıkarları doğrultusunda değiştiği vurgulanmıştır. İmparator VII. Mihail hükümlerinde doğuda ve batıda yaşanan problemlerin yanı sıra Bizans'ın kendi içinde yaşadığı sıkıntılara da yer verilmiştir. Müellifin asıl üzerinde durduğu meseleler ise 1081 yılında Bizans İmparatorluğu tahtına çıkan I. Aleksios Komnenos'la başlamıştır. Komnenos tahta çıktıktan sonra Bizans'ın değişen koşulların etkisinde dış ilişkilerinin yeniden teşkili değerlendirilmiştir. Doğuda Selçuklu Türkleri, Balkanlarda Peçenekler ve batıda özellikle Normanlarla olan politik münâsebetlerle birlikte menfaate dayalı ikili ilişkilerin boyutu incelenmiştir. Yazar, I. Aleksios Komnenos'u imparatorluğun içinde bulunduğu zor şartların baskısı altında Bizans'ı toparlamayı başaran ve İmparator Herakleios (610-641) döneminden bu yana Bizans'ı yok olmaktan kurtaran ikinci imparator olarak tanımlamıştır. Çalışmada üzerinde durulan bir diğer önemli mesele; Bizans İmparatorluğu'nun Birinci Haçlı Seferi sonrasında doğudan Norman tehdidi altına girmesinden ve buna etki eden olaylardan bahsedilmiştir. Norman lideri Robert Guiscard'ın ölümünden sonraki süreçte Birinci Haçlı Seferine katılan Norman liderler Bohemund (ö. 1111) ile Tankred (ö. 1112)'in Bizans'a karşı Haçlılardan bağımsız hareket etmeleri netîcesinde Antakya'da Norman hâkimiyetinin kurulması süreci ana kaynaklar ışığında değerlendirilmiştir. Yazar, İmparatorluğun doğudan da Norman tehdidi altına girmesi Bizans için büyük bir tehdit olarak yorumlanmıştır.

Yazarın *Bizans ve Haçlılar: I. Haçlı Seferi ve 1101 Yılı Haçlı Seferleri* (s. 85-133) adını verdiği üçüncü bölümde Birinci Haçlı Seferi ve Bizans'ın Batıyla olan münâsebetleri dönemle ilgili ana kaynaklardan yararlanarak aktarılmaya çalışılmıştır. 1071 yılı İtibâriyle doğuda Selçuklu Türklerinin ilerleyişine karşı İmparator VII. Mihail Dukas'ın Papa'dan yardım talep etmesiyle Batı'nın müşterek gücünün Haçlı Birliğine dönüşmesi süreci teferruatlı bir şekilde değerlendirilmiştir. Çalışmada, 1054 yılında iki kilise arasında gerçekleşen hiziplik (schizma)'ten sonra Papa ve Bizans İmparatorluğu arasındaki ilişkiler, kişilerin tutum ve davranışlarına göre nasıl teşekkül ettiği olaylar kaynaklar ışığında aktarılmıştır. Bizans'ın yardım talebinin ve Batı'nın bu isteğe olumlu dönüşünün temel nedenleri siyâsî, dînî ve ekonomik boyutuyla incelenmiştir. Haçlı Seferleri başlamadan önce Batı dünyasındaki halkı sefere teşvik etmek için gösterilen çaba,

Papanın çağrısı ve özellikle bu hususta vâizlerin sunduğu katkılar aktarılırken, din etmeninin herhangi bir topluluk üzerindeki bütünleştirici gücü vurgulanmıştır. 15 Ağustos 1096 tarihinde Kutsal Topraklar ve Bizans'a yardım gâyesiyle yola çıkan Haçlıların güzergâh üzerinde bulunan topraklarda gösterdikleri yağma ve talan girişimlerinden bahsedilirken, bu vaziyet karşısında Bizans'ın tutumu ve aldığı tedbirler, tafsîlâtli bir şekilde anlatılmıştır. Aynı amaca hizmet etmek için çıktıkları yolun sonunda müttefiklik münâsebetinin nasıl hasmâne muamelelerle netîcelendiği, politik şahsiyetler ve önemli olaylar üzerinden aşama aşama aktarılmıştır. Ayrıca Doğu ve Batı arasında dînî hizipleşmenin yeniden kendisini gösterdiği ortamda müellif, Haçlıların Ortodoks Hristiyanlara zulmetmesine dikkat çekmiştir. Dönemin kroniklerinden faydalanılarak Haçlı Birliklerinin yağma hareketlerinin yanı sıra kadın, çocuk ya da Müslüman, Hristiyan ve Yahudi fark etmeksizin herkesi katletmelerinden bahsedilmesi, durumun vahâmetinin ve seferin amacından nasıl saptığının anlaşılabilmesi adına oldukça kıymetlidir.

Bizans İmparatoru I. Aleksios Komnenos'un Haçlı vahâmetine karşı aldığı önlemlerden bahsedilirken asıl amaçlarını bildiği Haçlı liderlerini durdurabilmek adına belli politikalar üretmesi üzerinde durulmuştur. Çalışmada imparatorun esas gâyesi olarak Türklerden alınan toprakların Bizans'a iâdesi ve kutsal topraklarda kurulacak olan Haçlı Devletlerinin imparatorluğa bağlılıklarına dâir vasallık yemini etmeleri hususuna dikkat çekilmiştir. Yazar, imparatorun bağlılık yemini hususundaki tedbirini aslında Haçlılara karşı olan îtimatsızlığının bir göstergesi olarak yorumlamıştır. 1096'da Anadolu'ya geçen Haçlıların, Selçuklu Türklerinin başkenti olan İznik'e yönelmeleri netîcesinde Türklerle karşı karşıya geldikleri mücâdelenin askerî ve diplomatik boyutu tafsîlâtli olarak incelenmiştir. Her iki tarafın sâhip olduğu askerî birliğin niteliği, savaş stratejisi ve savaşıklık özelliklerinden bahsedilmiştir. Çalışmada, 1097 yılında Haçlıların İznik kuşatmasında İmparator I. Aleksios bizzat Selçuklu Türkleriyle yaptığı gizli müzâkereler netîcesinde şehri teslim almış ve dolayısıyla Bizans'ın çıkarları gereği Haçlıları göz ardı edebileceğine dikkat çekilmiştir. Bunun sonucunda Bizans'ın Batıyla olan münâsebetleri giderek güvensizlik temeli üzerinde devam etmiştir. Aynı yıl içinde tekrar karşı karşıya gelen Haçlılar, Türklere karşı mücâdelede zorluk yaşamıştır. Eserde, Haçlıların bu acziyeti aktarılmaya çalışılırken dönemin müşâhitlerinden Papaz Fulcherius Carnotensis'in düşüncelerine yer verilmesi, vaziyetin ehemmiyetinin anlaşılabilmesi adına önemli olmuştur. Yine aynı şekilde savaşın gidişâtını dönemin kroniklerinden Gesta Francorum'dan öğreniyoruz. Çalışmada kroniklerin kullanılmış olması, dönemin ve tarafların sâhip olduğu koşulları tahayyül edebilmek ve değerlendirebilmek adına mühimdir. Anadolu üzerinden ilerleyen Haçlıların ilk olarak doğuda Urfa Kontluğu'nu sonrasında ise Antakya Prinkepsliği (1098-1268)'ni kurmalarının ne kadar stratejik ehemmiyete sâhip olduğunun altı çizilirken aynı zamanda müellif, Haçlıların asıl amacının Kutsal Toprakları kurtarmanın çok daha ötesinde olduğunu göstermeye çalışmıştır. 15 Temmuz 1099'da Kudüs'ü de ele geçirerek doğuda üç devlete sâhip olan Haçlıların bu bölgede bulunan devletlerle olan münâsebetleri incelenirken, I. Aleksios Komnenos'un kurulan Antakya Prinkepsliği'nin meşrûluğunu tanımaması meselesi üzerin-

de durulmuştur. 1101 yılında yeniden bir sefer teşkil eden Haçlıların Lombardlar, Fransızlar ve Almanların öncülüğündeki Anadolu üzerinden ilerleyişlerine karşı Türk Beylikleri birleşmiş ve bu sefer zarfındaki süreçte aralarında geçen savaşlarda kullanılan taktik ve tahkîmat teferruatlı bir şekilde değerlendirilmiştir. Yazar, 1101 Haçlı Seferinden sonra Batı ve Bizans ilişkilerinin hangi konjonktürlere bağlı olarak değiştiğinden ve netîcesinde aralarında hâsıl olan husûmetin boyutundan bahsetmiştir.

Eserin *Bizans ve Latin Doğu (1098-1118)* (s.133-161) adını taşıdığı son bölümünde; Bizans-Antakya Prinkepsliği arasındaki ilişkileri, Haçlıların Orta Doğu'da dördüncü kez şekkölünü sağladığı bir diğer Haçlı devleti olan Trablus Kontluğu ve son olarak Bizans'ın bir İtalyan şehir devleti olan Pisa ile münâsebetleri genel hatlarıyla değerlendirilmiştir. İlk olarak Bizans İmparatoruna olan bağlılık yeminlerini hiçe sayarak Antakya'da kendi hâkimiyetini ilan eden Norman liderlerle İmparator I. Aleksios arasında geçen diplomatik yazışmalara yer verilmekte ve bahsi geçen yazışmaların muhtevâsı, iki tarafın da tavrını ortaya koymuştur. İmparatorluk aleyhine davranışlarda bulunan Normanların Bizans'a karşı Ermenilerle ittifak hâlinde olması ve Doğu Akdeniz limanlarındaki hâkimiyet mücâdelesinde ise imparatorluk donanmasına karşı Pisa donanmasından yardım talebinde bulunması husûsuna temas edilmiştir. Çalışmada, Batı Kilisesinin hem dînî hem de politik gücünün yansıtılabilmesi adına; Norman lider Bohemund'un Antakya'da, yeğeni Tankred'in ise Celîle (Galilaea)'de Papa'nın elçisine bîat ederek hâkimiyetlerini meşrûlaştırmaları ele alınmıştır. Bunun yanı sıra Antakya'ya hem Bohemund'un Latin Papaz tâyin etmesi hem de Bizans'ın Ortodoks Patrik ataması durumuna da dikkat çeken yazar, Doğu-Batı ilişkilerini hizipleşmeler ekseninde değerlendirmeye çalışmıştır. 1103 yılı îtibâriyle Antakya Prinkepsliği ve Urfa Kontu'nun Türk-İslam Devletlerine karşı gerçekleştirdikleri müşterek saldırıların, bölgedeki siyâsî, sosyal ve iktisâdî açıdan netîceleri incelenmiştir. Haçlıların özellikle Normanların Bizans İmparatoru I. Aleksios ile aralarında pek çok hususta ihtilâfa düşmeleri, Haçlıların yeni hedefinin Bizans olmasıyla sonuçlanmıştır. Antakya Prinkepsi Bohemund'un 1107-1108 yılında Bizans'a karşı sefer düzenlemeden önce, Avrupa'nın askerî ve mâlî desteğini alabilmek maksadıyla yapmış olduğu ikili görüşmelerden, evlilik yoluyla kurduğu ittifaklardan ve Bizans'a karşı yapılan propaganda çalışmalarından bütün incelikleriyle bahsedilmiştir. Haçlıların yaptığı itham ve iftirâlara karşı Bizans'ın da müttefik ilişkilerini ve donanmasını güçlendirmesinin yanı sıra ücretli asker temin edilmesi gibi almış olduğu tedbirler değerlendirilmiştir. Böylece her iki tarafın da savaş öncesi umûmî durumu karşılaştırılarak bütün teferruatıyla aktarılmıştır. Çalışmada, I. Aleksios'un uygulamış olduğu politika ve stratejiler sâyesinde zafer kazanmasından bahsedilirken aynı zamanda Antakya'da mutlak hâkimiyetini kaybederek Bizans'a bağlı bir yönetici konumuna düşen Norman Lideri Bohemund'un ise siyâsî meşrûiyetinin nasıl sona erdiğinden söz edilmiştir. Ancak Bohemund'un yeğeni Tankred, 1108'de yapılan Devol Antlaşması'nı tanımamış ve sınırlarını Bizans aleyhinde genişletmeye başlamıştır. Tankred'in bu kıyamına karşılık ittifak arayışı içinde olan İmparator I. Aleksios'un ne Batı'dan ne de Müslümanlardan istediği deste-

ği alamamasına dikkat çekilmiştir. Devletlerarası münâsebetler, savaşın gidişâtı, uygulanan politikalar ve kişilerin siyâsî statüsü değerlendirilirken hem Doğu hem Batı kroniklerinden faydalanan müellif, olayları tarafsız bir biçimde aktarmaya özen göstermiştir.

Müellifin, Bizans İmparatoru I. Aleksios Komnenos'un 1081 ve 1118 yılları arasında Batı ile olan ilişkilerine yoğunlaştığı eserin sonuç kısmında (s.163-165), bu dönemde gerçekleşen vakaların Avrupa ve Orta Doğu'nun geleceğini teşkil etmesi açısından ne derece mühim olduğuna dikkat çekmiştir. Bizans ve Batı arasında asırlardır süregelen hizipleşmenin dînî, siyasî ve sosyo-kültürel açıdan daha da belirginleştiği hususu dile getirilmiştir. Batılıların düzenlediği Haçlı Seferlerinin, Bizans ile olan ilişkilerini hangi boyuta taşıdığından ve netîcesinde yapılan anlaşmaların her iki taraf için de hem olumlu hem de olumsuz sonuçları değerlendirilmiştir. Bizans ve Batı münâsebetleri kronolojik bir târihsel süreç içerisinde ele alınmıştır. Ayrıca hem Doğu hem de Batı kaynaklarından faydalanarak birçok farklı düşüncenin ışığında durum değerlendirmesinin yapılması, çalışmayı nesnellik ekseninde nitelikli kılmıştır.